

Ruim een jaar geleden werden de gemeenten in Nederland verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Sindsdien zijn er op veel plekken in Nederland wijkteams actief om ouders en kinderen te ondersteunen. Hoe is dit in jouw werkgebied geregeld?

TEKST: LAURA JANSMA | FOTO'S: S. JUIJERS/STOCK

Hulp en ondersteuning in de wijk

‘Kleine problemen klein houden, grote problemen vroegtijdig signaleren’

‘**D**e kraamzorg kan het wijkteam in het eigen werkgebied benutten’, zegt Anne Annegarn, voormalig verloskundige en specialist eerstelijnszorg bij 1ste Lijn Amsterdam. ‘Dit team ontsluit het hele aanbod van opvoedondersteuning in het werkgebied, tot en met de cursussen voor ouders en kinderen. Het is mooi als de kraamverzorgende jonge ouders kan vertellen dat ze dicht bij huis hulp en ondersteuning kunnen vinden voor alle opvoed- en opgroevragen waar ze in de komende jaren tegenaan lopen. Het is ook goed dat ouders weten dat deze weg bovendien toegang biedt tot de tweedelijnszorg.’

Makkelijk toegankelijk

Er wordt door de gemeenten nog volop met hun taken, samenstelling en werkwijze geëxperimenteerd. Sommige gemeenten werken met ‘sociale teams’ die voor burgers het aanspreekpunt vormen voor zorg en ondersteuning. Deze teams richten zich meestal zowel op gezinnen die basisondersteuning nodig hebben als op gezinnen met meer complexe problematiek zoals schulden,

opvoeding en huisvesting. In veel Nederlandse gemeenten zijn ‘wijkteams jeugd en gezin’ actief. Deze richten zich specifiek op gezinnen in de wijk met opvoed- en opgroevragen. Het team is op centrale plekken te vinden en zou makkelijk toegankelijk moeten zijn voor gezinnen die informatie zoeken of ondersteuning nodig hebben. De leden worden ouder- en kindadviseur, jeugd- en gezinsadviseur, jeugd- en gezinscoach of kortweg gezinscoach genoemd. Ze werken bijvoorbeeld bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), bij voorscholen, kinderopvanglocaties, basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs.

Hulp op maat

De wijkteams hebben een signalerende functie in de wijk en op school. Door in te zetten op preventie en vroegtijdige interventie moet de inzet van meer specialistische hulp afnemen. Vandaar het motto: ‘kleine problemen klein houden, grote problemen vroegtijdig signaleren’. Een van de belangrijke uitgangspunten van de nieuwe jeugdwet is: eerder de juiste hulp op maat bieden, dus jeugdigen en gezinnen

snel, dichtbij en effectief hulp bieden. Annegarn, adviseur eerstelijnszorg in Amsterdam: 'Het unieke van deze teams is dat zij breed kijken: naar de hele context van het gezin. De wijkteams zijn multidisciplinair, met professionals uit verschillende organisaties en disciplines.' In elk team zitten bijvoorbeeld een jeugdverpleegkundige, jeugdarts, opvoedadviseur, maatschappelijk werker, schoolmaatschappelijk werker, een of twee jeugdpsychologen, en iemand van MEE (een organisatie die mensen met een beperking helpt om te participeren in de samenleving, red.). Deze professionals realiseren met elkaar een integrale aanpak. Ze werken over de schotten van organisaties heen. Annegarn: 'Neem een meisje van elf jaar met een beginnend eetprobleem. De kracht van het ouder- en kindteam is dat zij kijken naar wat er achter het probleem zit. Er blijken emotionele spanningen in het gezin te zijn door het overlijden van een nabij familielid. Ook gaat het meisje niet lekker op school. Door de zorg vooral op deze

aspecten te richten komt het meisje weer beter in haar vel te zitten.'

Niet zwaar of stigmatiserend

'Ouder- en kindteams en wijkteams Jeugd en Gezin bieden een oplossing voor lichte opvoed- en opgroei problemen', vat Annegarn samen. 'Als je ouders hiernaar doorverwijst, hoeft dat helemaal niet zwaar of stigmatiserend te voelen. Als de problemen ernstiger zijn kan het team natuurlijk doorverwijzen naar de tweedelijnszorg. En als de veiligheid van een kind in het geding is, wordt Veilig Thuis erbij betrokken. Maar de teams kunnen zelf, door kennis en expertise van professionals te bundelen, veel ouders, gezinnen en jeugdigen verder helpen.'

Eigen kracht

Een belangrijk uitgangspunt is dat ouders zelf verantwoordelijkheid dragen voor het oplossen van hun problemen. Hulp en ondersteuning van wijkteams is gericht op het versterken van de eigen kracht van een gezin: de teamleden kijken steeds naar welke mogelijkheden en hulpbronnen mensen zelf hebben, hoe hun sociale netwerk kan worden ingezet, en welke mogelijkheden er in de wijk zijn. Een ander uitgangspunt is 'één gezin, één plan, één regisseur'. Het teamlid dat de ouders, het kind of gezin het beste kent is en blijft hun vertrouwde gezicht en hun lijn naar eventuele andere hulpverlening. Deze professional is vaak de enige van het team met wie

De rode draad in de werkwijze van de wijkteams

- Gericht op het versterken van de eerste lijn
- Zichtbaarheid in de wijk, dicht bij gezinnen
- Problemen vroeg signaleren en klein houden
- Een gezin, één plan, één regisseur
- Versterken van de eigen kracht van gezinnen, ouders en kinderen

ouders te maken hebben. Hij of zij houdt in de gaten hoe het proces verloopt en bespreekt dit binnen het team. De hulpverlening wordt afgerond zodra het gezin weer op eigen kracht verder kan.

Van elkaar leren

Hanna de Koning is jeugdverpleegkundige en ouder- en kindadviseur 0-4 in Amsterdam-Noord. 'Sinds januari 2015 combineer ik deze rollen. Dat wil zeggen dat ik nu ook deel uitmaak van het ouder- en kindteam in Noord. Ik heb dus een korte lijn naar twintig professionals die ouders en kinderen op allerlei vlakken kunnen ondersteunen. Als dat nodig is kan ik hun expertise en netwerk benutten. Dat werkt heel prettig want je kunt veel van elkaar leren.' Hanna's team komt wkelijks bijeen om casuïstiek te bespreken. Ze noemt een praktijkvoorbeeld: 'Tijdens het consult blijkt dat een moeder van een dreumes en een baby het erg moeilijk heeft. De oudste vraagt veel aandacht en de baby slaapt slecht. Ik bied aan om bij haar op huisbezoek te komen en uitgebreider aan de slag te gaan totdat ze haar problemen de baas is. Tijdens het eerste gesprek gaan we wat meer de diepte in: wat speelt er in haar leven? Wat heeft ze nodig om haar problemen aan te pakken? Vaak blijken er onder de opvoedproblemen ook andere problemen te zitten. Zij kampt bijvoorbeeld met schulden. Samen met de moeder, en in overleg met mijn team, ontstaat zo een plan van aanpak. We gaan ervoor zorgen dat de kinderen niet meer bij haar in bed slapen en dat ze haar aandacht tussen de twee leert verdelen. Daarnaast zoekt ze samen met een maatschappelijk werker een oplossing voor haar schulden. Na vier tot vijf huisbezoeken kan ze weer op eigen kracht verder. Het fijne is dat ik haar de komende jaren ook tijdens de consulten op het consultatiebureau blijf zien. Zo kan ik een vinger aan de pols houden.'

'Soms is meer nodig'

In Kennemerland is het anders georganiseerd. Hier vormt het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) de toegangspoort naar de zorg voor de jeugd. Sinds 2015 heeft het CJG coaches in dienst die ouders begeleiden met vragen of problemen op opvoedkundig gebied. Jacqueline Bouwmeester is zo'n CJG-coach in Kennemerland: 'Als er via ons informatie- en adviesteam een gezin bij mij wordt aangemeld ga ik op pad. In de meeste gevallen zijn dit ouders met kinderen vanaf vier jaar en ouder. Soms is één huisbezoek voldoende om ze vooruit te helpen, soms is meer nodig. Zo kom ik nu bij een

Samenwerken in wijkteams in de praktijk

- **Buurtteams Jeugd en Gezin - Utrecht**
In diverse wijken in Utrecht zijn buurtteams Jeugd en Gezin actief. De buurtteams ondersteunen gezinnen met problemen. Het gaat om gezinnen waar de kinderen in de knel komen.
- **Centrum voor Jeugd en Gezin op school - Breda**
De school-CJG'er is een professional die op scholen in Breda ouders en schoolpersoneel helpt bij vragen over opvoeden en opvoelen. De school-CJG'er legt de verbinding tussen kind, gezin, school, zorg en hulpverlening.
- **Centrum voor Jeugd en Gezin-coaches - Haarlem**
CJG-coaches bieden in Haarlem snelle en lichte hulp aan gezinnen. Een CJG-coach kijkt naar de behoefte van een gezin en naar wat gezinnen zelf kunnen doen.
- **CJG4Kracht - Apeldoorn**
Een aanpak in Apeldoorn voor gezinnen met meerdere problemen. In een vroeg stadium krijgen ze hulp om te voorkomen dat zwaardere vormen van jeugdzorg nodig zijn. Gezinnen houden zelf de regie, ondersteund door een ambulante begeleider.
- **GRIP-team - Hengelo**
Een team van gezinscoaches in Hengelo. Elke gezinscoach is een directe hulp voor een gezin en pakt meerdere problemen tegelijk op. Het gezin haelt hierbij de regie. Door het GRIP-team blijft het aantal hulpverleners per gezin beperkt.
- **Jeugd- en opvoedhulp om de hoek - Capelle aan den IJssel**
Een pilot voor ouders in Capelle aan den IJssel die problemen hebben met de opvoeding. Het gaat om ouders die niet goed geholpen worden door het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Bron: NJI - Wil je meer informatie over deze praktijkvoorbeelden? Kijk op www.nji.nl/in-de-praktijk-Praktijkvoorbeelden.

alleenstaande moeder en haar zoon van 15. De jongen heeft een laag IQ, is van school gestuurd en zit veel thuis te gamen. Zijn moeder wil dat hij in een specifiek behandelprogramma komt in de specialistische geestelijke gezondheidszorg. Na het kennismakingsgesprek denk ik echter dat er meer aan de hand is, en dat hij misschien beter af is met een andere vorm van hulpverlening. In overleg verzamel ik alle informatie die nodig is. Ik bel met de huisarts, zijn oude school en allerlei organisaties. Vervolgens ga ik weer met moeder en zoon in gesprek om samen te besluiten wat het beste voor hem is. Als hij ergens zijn plek heeft gevonden, zit mijn werk erop.'

Wil je weten hoe het wijkteam in jouw werkgebied eruitziet? De contactpersonen van de jeugdgezondheidszorg en/of het Centrum voor Jeugd en Gezin kunnen je vast en zeker verder helpen. ●